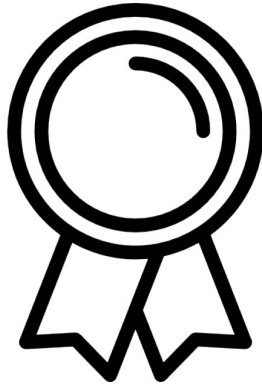

การจัดการองค์ความรู้

เรื่อง

การส่งเสริมสหกรณ์
ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

โดย

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง

คำนำ

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริม เผยแพร่ ให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์หลักการและวิธีการสหกรณ์ให้แก่บุคลากรสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และประชาชนทั่วไป ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาระบบการสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการเพิ่มขีดความสามารถในด้านการบริหารจัดการ การดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการเชื่อมโยงธุรกิจสหกรณ์สู่ระดับสากล เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้มีประกาศกำหนดระดับมาตรฐานของสหกรณ์ กำหนดสหกรณ์ออกเป็น 2 ระดับ คือระดับได้มาตรฐานและระดับต่ำกว่ามาตรฐาน โดยได้กำหนดตัวชี้วัดของสหกรณ์ระดับมาตรฐาน จำนวน 7 ข้อ แต่ปัจจุบันมีสหกรณ์ที่ยังไม่ผ่านมาตรฐานตามประกาศของกรมส่งเสริมสหกรณ์ กลุ่มงานส่งเสริมสหกรณ์ 1 จึงได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ คือ ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ นำมาทำเป็นคู่มือในการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านระดับมาตรฐานตามประกาศของกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้ด้านแนวทางในการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านระดับมาตรฐานตามประกาศของกรมส่งเสริมสหกรณ์จะเป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์และผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจ

กลุ่มงานส่งเสริมสหกรณ์ 1

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง

สารบัญ

		หน้า
	คำนำ	(1)
	สารบัญ	(2)
บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ	1
	ขอบเขตของการจัดทำองค์ความรู้	1
บทที่ 2	แนวความคิดและทฤษฎี	3
	บริบทจังหวัดอ่างทอง	3
	สหกรณ์ในจังหวัดอ่างทอง	9
	คำแนะนำการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์	10
บทที่ 3	องค์ความรู้ในการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน	16
บทที่ 4	ข้อเสนอแนะ	21

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันประชาชนต้องพบกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ และในปัจจุบันระบบการค้าเสรีทั่วโลก การแข่งขันในด้านการค้า การลงทุนจากต่างประเทศที่กำลังทวีความรุนแรง ทำให้ธุรกิจภายในประเทศได้รับผลกระทบ ธุรกิจที่สามารถอยู่รอดและดำเนินต่อไปได้นั้นต้องปรับเปลี่ยนระบบการผลิต และการบริหารให้ทันต่อสภาพการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีแนวคิดทางการบริหารแนวใหม่ที่ต้องการระบบข้อมูลข่าวสารที่ดี เพื่อให้ธุรกิจได้รับรู้ข้อมูลเพื่อการวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ ทิศทางการกำหนดแผนธุรกิจ ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินกิจการของทุกๆ ธุรกิจ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินกิจการของสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของกรมส่งเสริมสหกรณ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ

- 1.2.1 เพื่อนำประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้
- 1.2.2 เพื่อจัดทำองค์ความรู้ให้เป็นเอกสารในการส่งเสริมสหกรณ์

1.3 ขอบเขตของการจัดทำองค์ความรู้

- 1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การจัดทำองค์ความรู้เฉพาะสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง
- 1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา เกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ 7 ข้อ

(1) ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์มีผลการดำเนินงานไม่ขาดทุน เว้นแต่ปีใดมีอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติ จนเกิดความเสียหายต่อสมาชิกและสหกรณ์โดยรวมให้ตัดปีนั้นออก

(2) ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง ไม่มีการกระทำอันถือได้ว่า

ทุจริตต่อสหกรณ์

(3) ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์จัดทำงบการเงินแล้วเสร็จ

และส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุม ใหญ่ของสหกรณ์ ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี

(4) ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า

ร้อยละ 60 ของสมาชิกทั้งหมดทำธุรกิจกับสหกรณ์

(5) ต้องจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ปฏิบัติงานประจำรับผิดชอบดำเนินการและธุรกิจ

ของสหกรณ์ หากไม่มีการจัดจ้างต้องมีกรรมการดำเนินการหรือสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำ

(6) ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิ และจ่ายเงินทุนสวัสดิการสมาชิก หรือทุนสาธารณประโยชน์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง

(7) ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์

ข้อยกเว้นที่ไม่นำมาจัดมาตรฐาน

- (1) สหกรณ์ที่จัดตั้งใหม่ไม่ถึง 2 ปี
- (2) สหกรณ์ที่หยุดดำเนินธุรกิจหรือไม่ดำเนินธุรกิจ
- (3) สหกรณ์อยู่ระหว่างชำระบัญชี หรือสหกรณ์ที่หยุดดำเนินการ

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎี

ในการจัดทำองค์ความรู้นี้ได้มีการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. บริบทของจังหวัดอ่างทอง
2. สหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์อื่นๆ ในจังหวัดอ่างทอง
3. เกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ 7 ข้อ

1. บริบทจังหวัดอ่างทอง

จังหวัดอ่างทองเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลักษณะเป็นแอ่งรับน้ำ ภูมิประเทศเหมาะแก่การเพาะปลูก トラประจำจังหวัดอ่างทอง คือ รูปรวงข้าวอยู่ในอ่างสี่ทอง ซึ่งหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณ ธัญญาหารและเป็นผู้ข้าวอยู่น้ำ จังหวัดอ่างทอง เดิมชื่อเมืองวิเศษชัยชาญ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน้อย เป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของกรุงศรีอยุธยาในการสู้รบกับกองทัพพม่า ดังปรากฏในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาอยู่หลายตอน โดยเฉพาะครั้งที่พม่าได้ใช้แขวงเมืองวิเศษชัยชาญ เป็นที่ตั้งค่ายตีกรุงศรีอยุธยา และเกิดการสู้รบครั้งสำคัญที่ จารึกไว้ในประวัติศาสตร์ไทย คือ คีตกบงระจัน เกิดขึ้นที่บ้านบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

ปลายสมัยกรุงธนบุรี ได้ย้ายที่ตั้งเมืองมาอยู่บริเวณริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ที่บ้านบางแก้ว เรียกชื่อเมืองใหม่ว่า "อ่างทอง" เพราะเป็นที่ลุ่มและเป็นผู้ข้าวอยู่น้ำเหมือนชุมทรัพย์

จังหวัดอ่างทองมีเนื้อที่ 968 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงไม่มีป่าไม้ และภูเขา มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านสองสายคือ แม่น้ำเจ้าพระยา และ แม่น้ำน้อย

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดอ่างทอง

ที่มา : <http://angthong.org>

ภาพที่ 2.2 ตราประจำจังหวัดอ่างทอง

ที่มา : <http://angthong.org>

1.1 ภูมิประเทศ จังหวัดอ่างทอง ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย พิกัดทางภูมิศาสตร์อยู่ระหว่าง เส้นรุ้งที่ 14 องศา 35 ลิปดา 12 พิลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 100 องศา 27 ลิปดา 27

ฟิลิปปินส์ตะวันตก ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามระยะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 (ถนนสายเอเชีย) ประมาณ 108 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 968.372 ตร.กม. หรือประมาณ 605,232.50 ไร่

จังหวัดอ่างทอง มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ลักษณะคล้ายอ่างไม่มีภูเขา ดินเป็นดินเหนียวปนทราย พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา และทำสวน มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และ แม่น้ำน้อย แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นแม่น้ำสายแขนงที่ไหลผ่าน จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดอ่างทอง ซึ่งไหลผ่านอำเภอไชโย อำเภอเมือง อ่างทอง อำเภอป่าโมก รวมระยะทางที่ไหลผ่านจังหวัดอ่างทอง ประมาณ 40 กิโลเมตร

1.2 ภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศจัดอยู่ในเขตโซนร้อนและชุ่มชื้น เป็นแบบฝนเมืองร้อน เฉพาะฤดู โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้อากาศหนาวเย็น และแห้งแล้งในช่วงนี้ และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงเดือน พฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ทำให้มีเมฆมากและฝนตกชุกในช่วงนี้

1.3 การเดินทางสู่อ่างทอง

1.3.1 ใช้เส้นทางสายพหลโยธิน จากกรุงเทพฯ แยกเข้าเส้นทางสายเอเชีย ผ่านอำเภอบางปะอิน - อำเภอบางปะหัน - จังหวัดอยุธยา - จังหวัดอ่างทอง รวมระยะทาง 105 กิโลเมตร เป็นระยะทางที่ใกล้ที่สุด

1.3.2 ใช้เส้นทางตัดใหม่ข้ามสะพานพระปิ่นเกล้า-ตลิ่งชัน เข้าเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 ผ่านจังหวัดนนทบุรี - จังหวัดปทุมธานี - จังหวัดอยุธยา - จังหวัดสุพรรณบุรี - จังหวัดอ่างทอง รวมระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร

1.3.3 ใช้เส้นทางกรุงเทพฯ - ปทุมธานี ผ่านอำเภอปากเกร็ด เข้าทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3111 ผ่านอำเภอบางไทร - อำเภอเสนา - จังหวัดอยุธยา จากนั้นใช้เส้นทางหมายเลข 309 เข้าอำเภอป่าโมก - จังหวัดอ่างทอง รวมระยะทาง 140 กิโลเมตร

1.4 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	: จรดจังหวัดสิงห์บุรี
ทิศตะวันออก	: จรดจังหวัดลพบุรีและพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	: จรดจังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศใต้	: จรดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.5 การปกครอง จังหวัดอ่างทองแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ คือ

- 1.5.1 อำเภอเมืองอ่างทอง
- 1.5.2 อำเภอวิเศษชัยชาญ
- 1.5.3 อำเภอแสวงหา
- 1.5.4 อำเภอป่าโมก

1.5.5 อำเภอโพธิ์ทอง

1.5.6 อำเภอไชโย

1.5.7 อำเภอสามโก้

1.6 สหกรณ์ในจังหวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทองมีสหกรณ์ทั้งสิ้น 32 สหกรณ์ ดังนี้

1.6.1 สหกรณ์ประเภทสหกรณ์การเกษตร 17 สหกรณ์ ดังนี้

- 1) สหกรณ์การเกษตรสามโก้ จำกัด
- 2) สหกรณ์การเกษตรไชโย จำกัด
- 3) สหกรณ์การเกษตรป่าโมก จำกัด
- 4) สหกรณ์การเกษตรแสวงหา จำกัด
- 5) สหกรณ์การเกษตรเมืองอ่างทอง จำกัด
- 6) สหกรณ์การเกษตรโพธิ์ทอง จำกัด
- 7) สหกรณ์การเกษตรวิเศษชัยชาญ จำกัด
- 8) สหกรณ์การปศุสัตว์อ่างทอง จำกัด
- 9) สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธกส. อ่างทอง จำกัด
- 10) สหกรณ์การเกษตรผู้เลี้ยงและค้าสัตว์อ่างทอง จำกัด
- 11) สหกรณ์โคเนื้ออ่างทอง จำกัด
- 12) สหกรณ์การปลูกพืชไร่วังน้ำเย็น จำกัด
- 13) สหกรณ์สตรีไชโย จำกัด
- 14) สหกรณ์ผู้เลี้ยงนกกระทาอ่างทอง จำกัด
- 15) สหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่มุ่แม่ น้ำน้อย จำกัด
- 16) สหกรณ์การเกษตรบางเสด็จ จำกัด
- 17) ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอ่างทอง จำกัด

1.6.2 สหกรณ์ประเภทสหกรณ์ประมง 1 สหกรณ์ คือ สหกรณ์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างทอง จำกัด

1.6.3 สหกรณ์ประเภทสหกรณ์บริการ 7 สหกรณ์ ดังนี้

- 1) สหกรณ์อ่างทองเดินรถ
- 2) สหกรณ์บริการเมืองใหม่ชัยมงคล จำกัด
- 3) สหกรณ์บริการพัฒนาชุมชนสุทธาวาส จำกัด
- 4) สหกรณ์บ้านมั่นคงเทศบาลป่าโมก จำกัด

- 5) สหกรณ์บริการการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยชาวอ่างทอง จำกัด
- 6) สหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคงศาลาแดง จำกัด
- 7) สหกรณ์บริการสหภาพแรงงานไทยเรยอน จำกัด

1.6.4 สหกรณ์ประเภทสหกรณ์เครดิตยูเนียน 1 สหกรณ์ คือ สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านป่อแร่ จำกัด

1.6.5 สหกรณ์ประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ 6 สหกรณ์ ดังนี้

- 1) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอ่างทอง จำกัด
- 2) สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจอ่างทอง จำกัด
- 3) สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลอ่างทอง จำกัด
- 4) สหกรณ์ออมทรัพย์สหภาพแรงงานไทยเรยอน จำกัด
- 5) สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขจังหวัดอ่างทอง จำกัด
- 6) สหกรณ์ออมทรัพย์สหภาพแรงงานไทยคาร์บอนแบล็ค จำกัด

ในพื้นที่จังหวัดอ่างทองไม่มีสหกรณ์ประเภทสหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประเภทสหกรณ์ร้านค้า

1.7 ส่วนราชการที่ให้การแนะนำ ส่งเสริม และกำกับดูแลสหกรณ์ต่างๆ ในจังหวัดอ่างทอง

1.7.1 สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอ่างทอง อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

- 1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ กฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อการครองชีพ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 2) ส่งเสริมและพัฒนางานสหกรณ์ทุกประเภทและกลุ่มเกษตรกร ส่งเสริม เผยแพร่ และให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ให้แก่บุคลากรในสหกรณ์
- 3) ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร
- 4) ปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

1.7.2 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อ่างทอง หน้าที่ความรับผิดชอบ งานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร งานสอบบัญชี ดำเนินการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดอ่างทองเพื่อช่วยเหลือให้งานสอบบัญชีประจำปีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การวางรูปแบบบัญชี เพื่อให้สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนใหม่ มีกิจกรรมเกิดขึ้นใหม่ และปรับปรุงรูปแบบบัญชี ให้มีการกำหนดรูปแบบในการจัดประเภทบัญชี แบบฟอร์มวิธีการเอกสารและสมุดบัญชี เพื่อการบันทึก การควบคุม และการรายงานผลของรายการต่าง ๆ ทั้งสินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมกับธุรกิจ
- 2) การนิเทศ เพื่อตรวจแนะนำทั่วไปแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ในการจัดระบบการควบคุมภายในที่รัดกุมการจัดทำบัญชี ตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ซึ่งจะส่งผลให้มีระบบ

การควบคุมภายในที่ดี มีความสามารถในการจัดทำบัญชี และงบการเงินได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับลักษณะธุรกิจ รวมทั้งสามารถนำข้อมูลจากงบการเงินไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน และป้องกันปัญหาได้ทันเวลาที่ และทำให้สามารถสอบบัญชีประจำปีให้แล้วเสร็จได้โดยเร็ว

3) ตรวจสอบบัญชีประจำปี ตรวจสอบบัญชีประจำปี เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินประจำปี เพื่อเสนอผลการวิเคราะห์และข้อสังเกตในการแก้ไขปรับปรุงเพื่อการบริหาร

4) งาน IT ให้บริการแก่สหกรณ์ด้านการติดตั้ง และแนะนำโปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้โปรแกรม

5) โครงการตามนโยบายของรัฐบาล

(1) งานติดตามตรวจสอบให้เงินช่วยเหลือแก่เกษตรกรของรัฐบาลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ของรัฐบาล ติดตาม และตรวจสอบการใช้เงินช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาล วิเคราะห์สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการของรัฐบาล

(2) งานตามโครงการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพแก่เกษตรกรให้มีความรู้ ทักษะในการบริหารจัดการ ด้านการเงินการบัญชีแก่เกษตรกร ติดตามการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของรัฐบาล เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการของรัฐบาล ดังนี้

ก. โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่

ข. โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ค. โครงการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี

6) งานอื่น ๆ การเผยแพร่งาน และร่วมบูรณาการของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำบัญชีไปบริหารจัดการในภารกิจต่างๆ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่หน่วยงาน และบุคคลทั่วไป งานประชาสัมพันธ์ งานสอบบัญชีที่ชำระบัญชี และงานอื่น ๆ

2. สหกรณ์ในจังหวัดอ่างทอง

2.1 สหกรณ์ออมทรัพย์มีจำนวน 6 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยสมาชิกแต่ละคนออมนายได้ฝากไว้กับสหกรณ์เป็นประจำ และสม่าเสมอในลักษณะของการถือหุ้น นอกจากนี้หากสมาชิกประสบความเดือดร้อนเกี่ยวกับเรื่องการเงิน สหกรณ์ก็สามารถช่วยเหลือสมาชิกโดยการให้กู้โดยไม่จำเป็นต้องกู้ยืมจากบุคคลอื่น ซึ่งจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง สหกรณ์ออมทรัพย์จึงเป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกลุ่มบุคคลที่มีเงินเดือนหรือรายได้ประจำและแน่นอน การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์มักจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานภาพในการประกอบอาชีพ สหกรณ์จึงมักตั้งอยู่ในกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพเดียวกัน เช่น ข้าราชการ พนักงานบริษัท สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นด้วยหลักการประชาธิปไตย สมาชิกส่วนมากเป็นบุคคลที่มีรายได้ประจำในอาชีพเดียวกันมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จัก ออมทรัพย์โดยการซื้อหุ้นอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ ให้บริการด้านรับฝากเงิน ให้เงินกู้ยืมเมื่อสมาชิกเกิดความเดือดร้อน โดยยึดหลักของการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก

2.2 สหกรณ์การเกษตรมีจำนวน 17 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกร ดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์

2.3 สหกรณ์ประมงมีจำนวน 1 สหกรณ์ คือ เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพาะเลี้ยงตะพาบน้ำ ดำเนินธุรกิจแบบอเนกประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยเหลือส่วนรวม โดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามตามพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ของสมาชิกให้ดีขึ้น

2.4 สหกรณ์บริการมีจำนวน 7 สหกรณ์

(1) สหกรณ์บริการบ้านมั่นคงมีจำนวน 4 สหกรณ์ ธุรกิจของสหกรณ์ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินหรือจัดสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่สมาชิก รวมทั้งให้สมาชิกกู้ยืมเงินสำหรับสหกรณ์บริการชุมชน ธุรกิจของสหกรณ์ดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการด้านการรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย แสงสว่างส่วนกลางและอื่น ๆ

(2) สหกรณ์เดินรถมีจำนวน 1 สหกรณ์ ตั้งขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการเดินรถเพื่อให้มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว และสามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระเบียบการเดินรถ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก และพระราชบัญญัติสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์รูปนี้แบ่งออกเป็น

(3) สหกรณ์บริการการตลาดจำนวน 1 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมสินค้าทางการเกษตรจากสมาชิกไปจำหน่าย และสนับสนุนให้ความรู้ทางวิชาการเกษตรการตลาดและที่เกี่ยวข้องแก่สมาชิก

(4) สหกรณ์บริการสหภาพแรงงานไทยเรยอน จำกัด เป็นสหกรณ์บริการทั่วไปเพื่อบริการการจัดหาน้ำมันเชื้อเพลิงมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก

2.5 สหกรณ์เครดิตยูเนียนมีจำนวน 1 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นในกลุ่มบุคคลหลากหลายอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ส่งเสริมการออมทรัพย์ โดยสมาชิกแต่ละคนออมนรายได้ฝากไว้กับสหกรณ์เป็นประจำ และสม่ำเสมอในลักษณะของการถือหุ้น นอกจากนี้หากสมาชิกประสบความเดือดร้อนเกี่ยวกับเรื่องการเงินสหกรณ์ก็สามารถช่วยเหลือสมาชิกโดยการให้กู้โดยไม่จำเป็นต้องค้ำประกันจากบุคคลอื่น ซึ่งจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง จัดหาสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคและรวบรวมผลิตผลผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายแก่สมาชิกและส่งเสริมความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดีขึ้น

3. คำแนะนำการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

ส่วนที่ 1 คำแนะนำการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

ส่วนที่ 2 การจัดมาตรฐานสหกรณ์และหลักฐานการตรวจสอบ

ส่วนที่ 1

คำแนะนำการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การส่งเสริมสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานให้รักษามาตรฐานเดิมไว้
2. การส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ละข้อ

1. การส่งเสริมสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานให้รักษามาตรฐานเดิมไว้

สหกรณ์ที่ผ่านมาตรฐานสหกรณ์แล้ว จะรักษามาตรฐานสหกรณ์เดิม สหกรณ์ควรดำเนินการอย่างน้อย ดังนี้

1.1 สหกรณ์ควรยึดถือการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี ที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่เป็นแผนปฏิบัติงาน และแผนการใช้จ่ายเงินของสหกรณ์

1.2 กระจายแผนงานลงสู่การปฏิบัติเป็นรายเดือน มอบหมายผู้ปฏิบัติให้ชัดเจน และมีผู้รับผิดชอบ

และติดตามผลการปฏิบัติงาน ทั้งฝ่ายกรรมการและฝ่ายจัดการ

1.3 คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์รายเดือน ในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการงบทดลองประจำเดือน และงบบริบ – จ่าย ของสหกรณ์

1.4 คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เป็นประจำเดือนเพื่อทราบผลประกอบการและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จากการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ดังนี้

- (1) ธุรกิจการรับเงินฝาก
- (2) ธุรกิจการให้เงินกู้ หรือสินเชื่อ
- (3) ธุรกิจการรวมซื้อ การรวมขาย
- (4) ธุรกิจการให้บริการ
- (5) ธุรกิจการแปรรูป เช่น โรงสี, โรงเมล็ดพันธุ์, โรงนม, โรงงานยาง เป็นต้น
- (6) อื่น ๆ

1.5 สหกรณ์ควรมีการควบคุมภายในของสหกรณ์ และติดตามผลเป็นประจำเดือน ดังนี้

- (1) การดูแลทรัพย์สินของสหกรณ์ให้พร้อมใช้งาน
- (2) การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินสดให้เป็นไปตามที่ข้อบังคับและระเบียบกำหนด
- (3) การจัดทำบัญชีของสหกรณ์
- (4) ธุรกิจสินเชื่อ
- (5) ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (การซื้อขาย)
- (6) ธุรกิจการรวบรวมผลผลิต
- (7) ธุรกิจการรับฝากเงิน
- (8) ธุรกิจการแปรรูป
- (9) ธุรกิจการให้บริการ
- (10) การจัดสวัสดิการ

รายละเอียดตามคำแนะนำแนวทางการควบคุมภายในสำหรับสหกรณ์

1.6 สหกรณ์จัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน

- (1) สมุดบันทึกรายการขึ้นต้น ได้แก่ สมุดเงินสด, สมุดซื้อ, สมุดขายสินค้า, สมุดรายได้ค่าบริการและสมุดรายวันทั่วไป และตรวจนับสินค้าคงเหลือเป็นประจำทุกเดือน
- (2) สมุดบัญชีแยกประเภท
- (3) งบทดลอง
- (4) งบการเงิน ได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขาย / บริการ งบต้นทุนการผลิต

รูปแบบบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด

(5) จัดทำงบการเงินทุกไตรมาส และจัดทำงบการเงิน ณ วันสิ้นปีบัญชี เพื่อส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายใน 30 วัน

1.7 สหกรณ์มีการตรวจนับเงินสด เพื่อตรวจสอบเงินสดคงเหลือเป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบ

1.8 คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ ดำเนินการ ดังนี้

- (1) ตรวจสอบคุณสมบัติของคณะกรรมการ
- (2) ตรวจสอบหลักประกันของเจ้าหน้าที่
- (3) มีคำสั่งมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานของกรรมการ และเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจน

1.9 ให้ผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ เข้าตรวจสอบสหกรณ์และรายงานผลในที่ประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน

1.10 มีการตรวจสอบระเบียบ / ข้อบังคับของสหกรณ์เหมาะสมครบถ้วน กับการปฏิบัติงานหรือไม่

1.11 สหกรณ์มีการจัดสรรกำไรสุทธิตามข้อบังคับ โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการสมาชิกและทุนสาธารณประโยชน์ และมีการจ่ายเงินทุนสวัสดิการและสาธารณประโยชน์ในแต่ละรอบปีบัญชี

1.12 สหกรณ์จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ภายใน 150 วันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี

1.13 สหกรณ์ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์

1.14 สหกรณ์ส่งเสริมให้สมาชิกมาทำธุรกิจกับสหกรณ์ โดยดำเนินการดังนี้

- สหกรณ์จะต้องทำธุรกิจตามความต้องการของสมาชิก
- สหกรณ์จะต้องทำความเข้าใจกับสมาชิกถึงวิธีการและขั้นตอนการทำธุรกิจของสหกรณ์ ให้ความยุติธรรมกับสมาชิกในด้านราคาผลผลิต ราคาขายสินค้าและบริการ อัตราดอกเบี้ย ตลอดจนรับผิดชอบต่ออุปกรณ์การตลาดที่บริการสมาชิก และทำความเข้าใจในผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ ได้แก่ เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ และเงินปันผลตามหุ้น อัตราผลตอบแทนที่แตกต่าง เป็นต้น
- สหกรณ์จะต้องเน้นให้เห็นถึงการบริการที่แตกต่าง ระหว่างสมาชิกกับบุคคลภายนอก เช่น ราคาที่แตกต่าง การบริการที่แตกต่าง อัตราผลตอบแทนที่แตกต่าง
- สหกรณ์จะต้องช่วยเหลือสมาชิกตามสมควร เมื่อสมาชิกได้รับความเดือดร้อนด้านการประกอบอาชีพ และด้านอื่น ๆ เช่น การเจ็บป่วย ฯลฯ เป็นต้น
- สหกรณ์ต้องมีข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของสมาชิกในเรื่อง การผลิต ปัจจัยการผลิต รายได้ รายจ่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำธุรกิจกับสมาชิกต่อไป
- หากสหกรณ์มีกำไรควรจัดสรรเป็นเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจให้กับสมาชิก

2. การส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ละข้อ

การส่งเสริมสหกรณ์ให้ได้มาตรฐาน ควรดำเนินการอย่างน้อยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสหกรณ์ย้อนหลังว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ชี้วัดระดับมาตรฐานสหกรณ์แต่ละข้อแล้ว ผลการดำเนินงานในข้อนั้นเป็นอย่างไร ผ่านหรือไม่ผ่าน ถ้าไม่ผ่านข้อใด ให้วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุแห่งการไม่ผ่านเกณฑ์ในข้อนั้น และวางแผนที่จะไปส่งเสริม แนะนำ

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกณฑ์มาตรฐานทุกข้อ และร่วมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามขั้นตอนที่ 1 กับสหกรณ์และเจ้าหน้าที่เพื่อหาแนวทางแก้ไข หรือแนวทางการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 แนะนำ ส่งเสริม การปฏิบัติงานของสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ละข้อ ดังนี้

มาตรฐานข้อ 1 ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์มีผลการดำเนินงานไม่ขาดทุน เว้นแต่ปีใดมีอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติจนเกิดความเสียหายต่อสมาชิกและสหกรณ์โดยรวม ให้ตัดปีนั้นออก

1) ร่วมวิเคราะห์สาเหตุแห่งการขาดทุน อาจพิจารณาจาก

- รายได้น้อย อาจเกิดจาก สมาชิกน้อย ปริมาณธุรกิจน้อย ประเภทธุรกิจน้อย
- รายจ่ายมาก อาจเกิดจาก ต้นทุนการดำเนินงานสูง ไม่ประหยัด และไม่ปฏิบัติตามแผนงบประมาณ

เมื่อได้สาเหตุแล้ว นำมาวางแผนแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งแนวทางการวิเคราะห์ที่ได้แนะนำไว้แล้ว ในเอกสารคู่มือการพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรสู่มาตรฐาน ในขั้นตอนที่ 2 เรื่อง การกำหนดโครงการหรือแผนงานของสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกร (หน้าที 12) โดยจัดทำตัวอย่าง โครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำกำไรของสหกรณ์ (กลุ่มวิจัยและพัฒนาสหกรณ์ สำนักจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์ ได้ส่งคู่มือฯ ดังกล่าวไปให้แล้ว)

2) จัดทำแผนปฏิบัติงานของสหกรณ์ เสนอที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีพิจารณา เพื่อนำมาเป็นแผนปฏิบัติงานประจำปี และกระจายแผนลงสู่การปฏิบัติเป็นรายเดือน มอบหมายผู้ปฏิบัติงานให้ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบติดตามผลการปฏิบัติงานทั้งฝ่ายกรรมการและฝ่ายจัดการ และดำเนินการตามแนวทางการส่งเสริมสหกรณ์ให้ได้มาตรฐาน

มาตรฐานข้อ 2 ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง ไม่มีการกระทำอันถือได้ว่าทุจริตต่อสหกรณ์ ส่งเสริมตามคำแนะนำ แนวทางการควบคุมภายในสำหรับสหกรณ์ที่กรมส่งเสริมสหกรณ์จัดทำ

มาตรฐานข้อ 3 ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้ายสหกรณ์จัดทำงบการเงินแล้วเสร็จและส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี

- 1) มอบหมายเจ้าหน้าที่จัดทำบัญชี
- 2) ตรวจสอบหลักฐานการลงบัญชีให้ถูกต้อง และบันทึกรายการทางบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้น จนถึงขั้นปลายให้ครบถ้วน ถูกต้อง ประจำวัน ประจำเดือน
- 3) จัดทำงบทดลองเป็นประจำเดือน ตรวจสอบสินค้าคงเหลือ และตรวจทะเบียนคุมต่าง ๆ ให้ตรงกับงบทดลอง
- 4) จัดทำงบการเงินทุกไตรมาส และจัดทำงบการเงิน ณ วันสิ้นปีบัญชี เพื่อส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายใน 30 วัน
- 5) การจัดทำบัญชีเป็นไปตามรูปแบบบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์แนะนำ

มาตรฐานข้อ 4 ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของสมาชิกทั้งหมด ร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์

สหกรณ์จะต้องพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยจัดทำ **ทะเบียนสมาชิกที่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์และไม่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์** (การออกแบบทะเบียนฯ ขอให้สหกรณ์จังหวัดพิจารณาดำเนินการเองตามความเหมาะสมและให้สอดคล้องกับคำอธิบายประกาศกรมฯ ข้อ 4 ด้วย) สำหรับสมาชิกที่ไม่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์ จะต้องไปพบปะเยี่ยมเยียน หาเหตุผลว่า สมาชิกมีเหตุผลอะไรที่ไม่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์ ซึ่งอาจพบว่า สมาชิกย้ายออกนอกแดน ไม่มีตัวตน หรือเหตุผลการบริการของสหกรณ์ ซึ่งจะต้องนำมาปรับปรุง โดยพิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้ประกอบแนวทางปฏิบัติงาน

- 1) สหกรณ์จะต้องทำธุรกิจและให้บริการตามความต้องการของสมาชิก
- 2) สหกรณ์จะต้องทำความเข้าใจกับสมาชิก ถึงวิธีการ และขั้นตอนการทำธุรกิจของสหกรณ์ ให้ความยุติธรรมกับสมาชิกในด้านราคาผลผลิต ราคาขายสินค้าและบริการ อัตราดอกเบี้ย เป็นต้น และทำความเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ ได้แก่ เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ และเงินปันผลตามหุ้น เป็นต้น
- 3) สหกรณ์จะต้องเน้นให้สมาชิกเห็นถึงการบริการที่แตกต่าง ระหว่างสมาชิก กับบุคคลภายนอก เช่น ราคาที่แตกต่าง บริการที่แตกต่าง เป็นต้น
- 4) สหกรณ์จะต้องช่วยเหลือสมาชิกตามสมควร เมื่อสมาชิกได้รับความเดือดร้อนด้านการประกอบอาชีพ และด้านอื่น ๆ เช่น การเจ็บป่วย ฯลฯ เป็นต้น
- 5) สหกรณ์ต้องมีข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของสมาชิกในเรื่อง การผลิต ปัจจัยการผลิต รายได้ รายจ่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำธุรกิจกับสมาชิกต่อไป

มาตรฐานข้อ 5 ต้องจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ปฏิบัติงานประจำรับผิดชอบดำเนินการ และธุรกิจของสหกรณ์ หากจะไม่มี การจัดจ้าง ต้องมีกรรมการดำเนินการ หรือ สมาชิก ที่ได้รับมอบหมายให้ ปฏิบัติหน้าที่ประจำ

1) สหกรณ์จะต้องดำเนินธุรกิจให้มีปริมาณเพียงพอ ที่จะมียรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัด จ้างเจ้าหน้าที่

2) หากมีธุรกิจไม่เพียงพอ ให้มอบหมาย กรรมการหรือสมาชิกมาดำเนินการ และ จะต้องปฏิบัติตามระเบียบของสหกรณ์ฯ

มาตรฐานข้อ 6 ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์ต้องมีการ จัดสรรกำไรสุทธิ และจ่ายเงินทุนสวัสดิการสมาชิก หรือทุนสาธารณะประโยชน์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง

1) สหกรณ์จะต้องดำเนินธุรกิจมีกำไรเพียงพอ

2) แนะนำให้จัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสวัสดิการสมาชิกและหรือทุนสาธารณะประโยชน์ รวมทั้งให้มีการจ่ายเงินทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมนั้นด้วย

มาตรฐานข้อ 7 ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องไม่กระทำการอัน เป็นการฝ่าฝืน กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์

สหกรณ์จะต้องจัดให้มีการตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังนี้

1) ผู้ตรวจสอบกิจการเข้าตรวจสอบสหกรณ์ และรายงานผลการตรวจสอบให้ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เป็นประจำทุกเดือน หากมีปัญหาคณะกรรมการฯ จะต้องดำเนินการแก้ไข

2) คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้เป็นไป ตามระเบียบฯ

3) ผู้ตรวจการสหกรณ์ (ฝ่ายเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์) เข้าไปตรวจสอบกิจการและ ฐานะการเงินของสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 4 ติดตามและประเมินผล

1) กรรมการดำเนินการตรวจติดตามการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่ 3 รายงานเสนอ คณะกรรมการ

2) กลุ่มส่งเสริมสหกรณ์ติดตามผลเสนอสหกรณ์จังหวัดและแจ้งสหกรณ์

ส่วนที่ 2 การจัดมาตรฐานสหกรณ์และหลักฐานการตรวจสอบ

การจัดมาตรฐานสหกรณ์ ให้ดำเนินการตามประกาศกรมส่งเสริมสหกรณ์ เรื่อง กำหนดระดับมาตรฐาน สหกรณ์ ซึ่งกำหนดให้จัดมาตรฐานสหกรณ์ ปีละ 1 ครั้ง ณ วันที่ 1 กันยายน ของทุกปี โดยดำเนินการ ดังนี้

1. การนับระยะเวลา ให้นับระยะเวลาวันสิ้นปีบัญชี ก่อนวันที่ 1 กันยายน เมื่อนับรอบ ระยะเวลาแล้วครบ 2 ปี และครบ 1 ปี ตามเกณฑ์ชี้วัดระดับมาตรฐานสหกรณ์แต่ละข้อ ทั้งนี้ การนับ ระยะเวลาแต่ละสหกรณ์จะต้องนับระยะเวลาในรอบปีเฉพาะสหกรณ์นั้น ๆ

2. หลักฐานการตรวจสอบมาตรฐานสหกรณ์ ให้ใช้เอกสารประกอบการพิจารณาการจัด ระดับมาตรฐานสหกรณ์แต่ละข้อตามเอกสาร 1 ที่แนบท้ายคำแนะนำนี้

สำหรับตัวชี้วัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ข้อ 4 “สหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของสมาชิกทั้งหมดร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์” ให้แนะนำสหกรณ์จัดทำแบบสรุปข้อมูลจำนวนสมาชิกที่ร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ตามเอกสาร 2 ที่แนบท้ายคำแนะนำนี้ และนำมาเป็นหลักฐาน

3. เมื่อจัดมาตรฐานสหกรณ์เสร็จแล้ว ให้เก็บหลักฐานการจัดมาตรฐานสหกรณ์ตามเอกสาร 1 (ยกเว้นเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ข้อ 4 ให้เก็บหลักฐานเฉพาะแบบสรุปข้อมูลจำนวนสมาชิกที่ร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ตามแบบเอกสาร 2) โดยเก็บไว้ที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัด เพื่อการตรวจสอบต่อไป

บทที่ 3

องค์ความรู้ในการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

การส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ละข้อ

การส่งเสริมสหกรณ์ให้ได้มาตรฐาน ควรดำเนินการอย่างน้อยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสหกรณ์ย้อนหลังว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ชี้วัดระดับมาตรฐานสหกรณ์แต่ละข้อแล้ว ผลการดำเนินงานในข้อนั้นเป็นอย่างไร ผ่านหรือไม่ผ่าน ถ้าไม่ผ่านข้อใด ให้วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุแห่งการไม่ผ่านเกณฑ์ในข้อนั้น และวางแผนที่จะไปส่งเสริม แนะนำ

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกณฑ์มาตรฐานทุกข้อ และร่วมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามขั้นตอนที่ 1 กับสหกรณ์และเจ้าหน้าที่เพื่อหาแนวทางแก้ไข หรือแนวทางการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 แนะนำ ส่งเสริม การปฏิบัติงานของสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ละข้อ ดังนี้

มาตรฐานข้อ 1 ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์มีผลการดำเนินงานไม่ขาดทุน เว้นแต่ปีใดมีอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติจนเกิดความเสียหายต่อสมาชิกและสหกรณ์โดยรวม ให้ตัดปีนั้นออก

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อ ๑

- รายได้น้อย (สมาชิกน้อย /ธุรกิจน้อย)
- รายจ่ายสูง (ต้นทุนสูง ไม่ประหยัด ไม่ปฏิบัติงานตามแผนงานประจำปี)
- มีหนี้ค้ำมาก
- ค่าเสื่อมราคาสูง
- มีการทุจริต
- สินค้าเสื่อมมาก
- นำกำไรสุทธิประจำปีโอนชดเชยการขาดทุน

ฯลฯ

แนวทางการปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

1) ร่วมวิเคราะห์สาเหตุแห่งการขาดทุน อาจพิจารณาจาก

- รายได้น้อย อาจเกิดจาก สมาชิกน้อย ปริมาณธุรกิจน้อย ประเภทธุรกิจน้อย
- รายจ่ายมาก อาจเกิดจาก ต้นทุนการดำเนินงานสูง ไม่ประหยัด และ

ไม่ปฏิบัติตามแผนงบประมาณ

เมื่อได้สาเหตุแล้ว นำมาวางแผนร่วมกัน ซึ่งแนวทางการวิเคราะห์ที่ได้แนะนำไว้แล้ว ในเอกสารคู่มือการพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรสู่มาตรฐาน ในขั้นตอนที่ 2 เรื่อง การกำหนดโครงการหรือแผนงานของสหกรณ์ / กลุ่มเกษตรกร (หน้าที 12) โดยจัดทำตัวอย่าง โครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำกำไรของสหกรณ์ (กลุ่มวิจัยและพัฒนาสหกรณ์ สำนักจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์ ได้ส่งคู่มือฯ ดังกล่าวไปให้แล้ว)

2) จัดทำแผนปฏิบัติงานของสหกรณ์ เสนอที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีพิจารณา เพื่อนำมาเป็นแผนปฏิบัติงานประจำปี และกระจายแผนลงสู่การปฏิบัติเป็นรายเดือน มอบหมายผู้ปฏิบัติงานให้ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบติดตามผลการปฏิบัติงานทั้งฝ่ายกรรมการและฝ่ายจัดการ และดำเนินการตามแนวทางการส่งเสริมสหกรณ์ให้ได้มาตรฐาน

มาตรฐานข้อ 2 ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง ไม่มีการกระทำอันถือได้ว่าทุจริตต่อสหกรณ์

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อ 2

- ขาดการควบคุมภายในที่ดี
- ขาดการมอบหมายงานที่ชัดเจน
- ไม่เก็บรักษาเงินสดตามระเบียบฯ
- ลงบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน /ไม่ตรวจสอบ

ฯลฯ

แนวทางการปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

- ลงบัญชีให้เป็นปัจจุบัน/ตรวจสอบประจำสม่ำเสมอ
- เก็บรักษาเงินสดตามระเบียบ
- ตรวจสอบสินค้าคงเหลือเป็นประจำ
- ผู้เก็บรักษาเงินสดกับผู้ลงบัญชีแยกจากกัน
- ดำเนินการตามแนวทางการควบคุมภายใน/ธรรมาภิบาลในสหกรณ์
- ตรวจสอบหลักประกันของเจ้าหน้าที่ฯ
- มอบหมายงานชัดเจนและติดตามงาน

ฯลฯ

มาตรฐานข้อ 3 ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้ายสหกรณ์จัดทำงบการเงินแล้วเสร็จและส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อ 3

- ไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะ
- ผู้จัดทำบัญชีขาดความรู้
- ขาดการตรวจสอบหลักฐานเป็นประจำ
- จัดทำทะเบียนคุมไม่เป็นปัจจุบัน

ฯลฯ

แนวทางการปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

- 1) มอบหมายเจ้าหน้าที่จัดทำบัญชี

2) ตรวจสอบหลักฐานการลงบัญชีให้ถูกต้อง และบันทึกรายการทางบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้น จนถึงขั้นปลายให้ครบถ้วน ถูกต้อง ประจำวัน ประจำเดือน

3) จัดทำบทดลองเป็นประจำเดือน ตรวจสอบสินค้าคงเหลือ และตรวจทะเบียนคุมต่าง ๆ ให้ตรงกับบทดลอง

4) จัดทำงบการเงินทุกไตรมาส และจัดทำงบการเงิน ณ วันสิ้นปีบัญชี เพื่อส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายใน 30 วัน

5) การจัดทำบัญชีเป็นไปตามรูปแบบบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์แนะนำ

มาตรฐานข้อ 4 ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของสมาชิกทั้งหมด ร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อ ๔

- สมาชิกขาดศรัทธา และความเชื่อมั่น
- สินค้าไม่ตรงตามความต้องการสมาชิก และมีสินค้าไม่ครอบคลุม
- เงินทุนดำเนินงานมีน้อย และมีคู่แข่งทางการค้ามาก
- ขาดการประชาสัมพันธ์ และการจูงใจให้สมาชิกมาทำธุรกิจกับสหกรณ์

ฯลฯ

แนวทางการปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

สหกรณ์จะต้องพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยจัดทำ **ทะเบียนสมาชิกที่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์และไม่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์** (การออกแบบทะเบียนฯ ขอให้สหกรณ์จังหวัดพิจารณาดำเนินการเองตามความเหมาะสมและให้สอดคล้องกับคำอธิบายประกาศกรมฯ ข้อ 4 ด้วย) สำหรับสมาชิกที่ไม่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์ จะต้องไปพบปะเยี่ยมเยียน หาเหตุผลว่า สมาชิกมีเหตุผลอะไรที่ไม่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์ ซึ่งอาจพบว่า สมาชิกย้ายออกนอกแดน ไม่มีตัวตน หรือเหตุผลการบริการของสหกรณ์ ซึ่งจะต้องนำมาปรับปรุง โดยพิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้ประกอบแนวทางปฏิบัติงาน

1) สหกรณ์จะต้องทำธุรกิจและให้บริการตามความต้องการของสมาชิก

2) สหกรณ์จะต้องทำความเข้าใจกับสมาชิก ถึงวิธีการ และขั้นตอนการทำธุรกิจของสหกรณ์ ให้ความยุติธรรมกับสมาชิกในด้านราคาผลผลิต ราคาขายสินค้าและบริการ อัตราดอกเบี้ย เป็นต้น และทำความเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ ได้แก่ เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ และเงินปันผลตามหุ้น เป็นต้น

3) สหกรณ์จะต้องเน้นให้สมาชิกเห็นถึงการบริการที่แตกต่าง ระหว่างสมาชิก กับบุคคลภายนอก เช่น ราคาที่แตกต่าง บริการที่แตกต่าง เป็นต้น

4) สหกรณ์จะต้องช่วยเหลือสมาชิกตามสมควร เมื่อสมาชิกได้รับความเดือดร้อนด้านการประกอบอาชีพ และด้านอื่น ๆ เช่น การเจ็บป่วย ฯลฯ เป็นต้น

5) สหกรณ์ต้องมีข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของสมาชิกในเรื่อง การผลิต ปัจจัยการผลิต รายได้ รายจ่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำธุรกิจกับสมาชิกต่อไป

มาตรฐานข้อ 5 ต้องจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ปฏิบัติงานประจำรับผิดชอบดำเนินการ และธุรกิจของสหกรณ์ หากจะไม่มีการจัดจ้างต้องมีกรรมการดำเนินการ หรือ สมาชิก ที่ได้รับมอบหมาย ให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำ

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อ 5

- รายได้น้อย ไม่เพียงพอในการที่จะจัดจ้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน
- สหกรณ์มีทุนดำเนินงานน้อย

ฯลฯ

แนวทางการปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

- 1) สหกรณ์จะต้องดำเนินธุรกิจให้มีปริมาณเพียงพอ ที่จะมีรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างเจ้าหน้าที่
- 2) หากมีธุรกิจไม่เพียงพอ ให้มอบหมาย กรรมการหรือสมาชิกมาดำเนินการ และจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของสหกรณ์ฯ

มาตรฐานข้อ 6

ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิ และจ่ายเงินทุนสวัสดิการสมาชิก หรือทุนสาธารณะประโยชน์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อ ๖

- สหกรณ์ขาดทุนหรือกำไรน้อย
- กรรมการไม่ให้ความสำคัญในการจัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสวัสดิการหรือทุนสาธารณะประโยชน์แก่สมาชิก

ฯลฯ

แนวทางการปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

- 1) สหกรณ์จะต้องดำเนินธุรกิจมีกำไรเพียงพอ
- 2) แนะนำให้จัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสวัสดิการสมาชิกและหรือทุนสาธารณะประโยชน์ รวมทั้งให้มีการจ่ายเงินทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมนั้นด้วย

มาตรฐานข้อ 7

ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืน กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์

สาเหตุที่สหกรณ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อ 7

- กรรมการและฝ่ายจัดการไม่เข้าใจกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ รวมทั้งคำสั่ง ประกาศ คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- ระบบการควบคุมภายในไม่ดี
- ฝ่ายบริหารสหกรณ์จงใจ ฝ่าฝืนการปฏิบัติงานโดยไม่เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ฯลฯ

แนวทางการปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

สหกรณ์จะต้องจัดให้มีการตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังนี้

- 1) ผู้ตรวจสอบกิจการเข้าตรวจสอบสหกรณ์ และรายงานผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เป็นประจำทุกเดือน หากมีปัญหาคณะกรรมการฯ จะต้องดำเนินการแก้ไข

2) คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้เป็นไปตามระเบียบฯ

3) ผู้ตรวจการสหกรณ์ (ฝ่ายเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์) เข้าไปตรวจสอบกิจการและฐานะการเงินของสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 4 ติดตามและประเมินผล

1) กรรมการดำเนินการตรวจติดตามการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่ 3 รายงานเสนอคณะกรรมการ

2) กลุ่มส่งเสริมสหกรณ์ติดตามผลเสนอสหกรณ์จังหวัดและแจ้งสหกรณ์

บทที่ 4

ข้อเสนอแนะ

การจัดทำองค์ความรู้ด้านแนวทางในการส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านระดับมาตรฐาน เป็นการนำประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้และเพื่อจัดทำองค์ความรู้ให้เป็นเอกสารในการส่งเสริมสหกรณ์จึงได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานสหกรณ์ “ในรอบปีทางบัญชีกรรมการดำเนินการต้องไม่มีหนี้ค้างชำระอยู่กับสหกรณ์” เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกให้แก่กรรมการดำเนินการในฐานะผู้บริหารสหกรณ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก

2. มาตรฐานข้อ 4 ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของสมาชิกทั้งหมดร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ ควรปรับเป็น “ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของสมาชิกทั้งหมด” เนื่องจากปัจจุบันนี้สมาชิกสหกรณ์การเกษตรจำนวนมากมิได้ทำการเกษตรแต่มีได้ลาออกจากสหกรณ์ บุคคลบางคนสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเพื่อใช้สิทธิสมัครเป็นสมาชิกสมาคมพัฒนากิจของสหกรณ์แล้วมิได้มาทำธุรกิจกับสหกรณ์ จึงเป็นตัวอย่างในการผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อดังกล่าว